

ZÁMEK LIPOVÁ

SCHLOSS HAINSPACH

HISTORIE ZÁMKU

Zámek je příkladnou ukázkou umírněné vrcholně barokní architektury s výraznými interkulturními celoevropskými přesahy. Zdejší panství patří svojí historií mezi nejstarší v Čechách, avšak obyvatelé kraje byli od 13. století prakticky výlučně lidé německé národnosti. Rozvoj kraje pokračoval od počátku jeho osídlení s přestávkami, kdy bylo panství zničeno husity a posléze vojsky za třicetileté války až do doby, kdy panství vlastnili Slawatové a po nich Salmové, kteří přinesli nebývalou prosperitu. Desetihektarový rybník v obci založil roku 1675 Slavata z Chlumu a Košumberka a na jeho okraji pak nechal vystavět v letech 1737 až 1741 Anton Leopold altgraf Salm-Reifferscheidt honosné barokní sídlo, které mělo sloužit svému zakladateli jako rodové sídlo. Od dvanáctého století se mocný evropský rod Salmů štěpí na několik linií, a jedna z nich, kterou představoval Julius Salm, jenž sloužil již Rudolfovi II., se natrvalo usídlila v Čechách a získala zde domovské právo.

RODOVÝ ZNAK SALMŮ

Jeho potomci se pak provázali příbuzenskými svazky s nejvyšší a nejstarší českou šlechtou (Slawatové z Chlumu a Košumberka, spříznění s rodem Vítkovců) a stali se nedílnou součástí historie Království českého. Panství Hainspach (dnes Lipová) získal do dědičného držení Franz Wilhelm Salm–Reifferscheidt, jehož syn Leopold Anton zde vystavěl zámek a založil novou rodovou linii.

LEOPOLD ALTGRAF SALM REIFFERSCHIEDT

V držení Salmů byl zámek až do roku 1938, kdy byl de facto násilně převeden v důsledku pozemkových reforem do vlastnictví správce panství pana JUDr. Růžičky. Po jeho smrti byl prodán firmě Mannesmann Chomutov a posléze sloužil německé armádě. Československá armáda opustila zámek v roce 1970 a z nevyužívaného zámku v majetku republiky se začala stávat ruina. Zkázou objektu dovršila neoprávněná restituentka a následně firma Obrození s.r.o., která v podstatě usilovala o zánik objektu zámku.

PŘÍSNĚ UTAJOVANÁ ARMÁDNÍ POSÁDKA NA ZÁMKU V LIPOVÉ

VIA TEMPORA NOVA, SPOLEK PRO REKONSTRUKCI A REVITALIZACI PAMÁTEK

Je současným majitelem objektu, který v současné době již pracuje intenzivně na projektu záchrany zámku, za přispění především fyzických a právnických osob sdružených kolem spolku a za významné podpory ze strany evropských dotačních programů a fondů EHP – Norsko za zprostředkování českých státních institucí.

Základní ideou projektu záchrany zámku je obnova v jeho původní podobě z doby vzniku z let 1737 - 1741. Zámek nebyl po celou dobu své existence stavebně zásadně upravován ani jakkoli přestavěn a tím se zařazuje mezi nejvýznamnější obdobné objekty v Čechách. Rekonstrukce objektu zámecké budovy si klade za cíl jeho plnou historickou i uměleckou rehabilitaci. Revitalizace objektu má za cíl zpřístupnit veřejnosti značnou část podlahové plochy objektu s tím, že formou rekonstruovaných interiérů a formou expozic představí život evropské šlechty v osmnáctém století v Čechách. Interiéry budou také umožňovat jak přednáškovou, výstavní a koncertní činnost tak klasickou komerční činnost zaměřenou na služby návštěvníkům zámku. Spolek pravidelně informuje širokou veřejnost o svých záměrech a postupně záchraně zámeckého areálu v místě, které ztratilo ve dvacátém století nejen svoji historickou minulost včetně staletého názvu (Hainspach), ale i kulturní vazby s původním obyvatelstvem (českoslovenští občané německé národnosti), které bylo ze svých domovů vyhnáno v roce 1945.

Detailní informace o projektu záchrany zámku najdete na:

WWW.ZAMEKLIPOVA.CZ

ZÁMECKÝ PARK V LIPOVÉ A JEHO REKONSTRUKCE A REVITALIZACE

Projekt záchrany a obnovy zámeckého parku byl podpořen Evropskou unií z Fondu soudržnosti a Evropského fondu pro regionální rozvoj Operačního programu životní prostředí, poskytnutého v roce 2015 Ministerstvem životního prostředí. Dále byl projekt podpořen v témže roce z prostředků Regionálního operačního programu regionu soudržnosti Severozápad, poskytnutého Ministerstvem pro místní rozvoj. Cílem projektu byla revitalizace rozsáhlého historického památkově chráněného území v intravilánu obce.

Vlastní zámecká budova v podobě písmena U obepíná čestný dvůr, na který hlavní zámeckou terasou navazuje barokní parter obnovený podle původních formálních vzorů. Uprostřed parteru je barokní bazén a v ose jsou nově založená rozária, parter ukončující. Park volně pokračuje anglickým parkem až na úroveň Liščího potoka, který ohraničuje park na východní straně. Směrem jižním od zámku je také koncipováno nové založení nedochované oranžerie a fíkovny. Nejjižnější část parku pak zůstane přírodní enklávou s rybníčkem a přírodním mokřadem (hortus aquaticus), enklávou, která se momentálně dobudovává. Naproti tomu severní části parku dominuje nově založené habrové bludiště s pohodlnou cestní sítí a středovým rozáriem. V následující etapě zde byla opět za evropských dotací vybudována štěpnice s mnoha různými ovocnými odrůdami. Tuto zámeckou štěpnici doplňuje stromořadí z ořešáků a ve středu sadu umístěné borůvkárium. V dalších etapách pak bude celý tento komplex propojen novou cestní sítí s ostatními částmi zámeckého parku, který tak bude tvořit ucelený desetihektarový komplex.

ZÁMECKÝ PARTER PŘED A PO REKONSTRUKCI

Zámecký park se nachází v nadmořské výšce 370 metrů a zdejší mikroklima je závislé na atlantském proudění vzduchu. To předurčuje druhovou skladbu rostlin v parku i jejich novou výsadbu. Před zahájením revitalizace bylo celé území zanedbané, porostlé náletovými dřevinami a ponecháno od druhé světové války chátrání kulturnímu i biologickému, které dovršila armáda ale především nezájem ze strany představitelů obce v posledních třiceti letech.

Park ve svém vývoji však procházel obdobími, kdy byl příkladnou ukázkou soudobých snah v oboru architektury zahradnictví. Byl tak jistě krajinnou dominantou v polovině osmnáctého

století v době budování celého zámeckého areálu za Leopolda Antona Salm Reifferscheidta, kdy byl centrem veškerých krajinných úprav, které se týkaly celého salmovského panství. V této době měl park barokní podobu, vycházející z francouzských módních vzorů, což dodnes dokumentuje barokní zámecký parter lemovaný zdmi se stromořadím, které bylo původně tvarováno do zelených stěn a centrálním barokním bazénem. V této době bylo určujícím prvkem symetrické uspořádání zahrady a parku, oživené výsadbou pestrých květin uspořádaných do náročných ornamentů. Parter byl oživen sochařskou výzdobou i fontánami.

BAROKNÍ PÍSKOVCOVÝ BAZÉN ZDEVASTOVANÝ NÁLETOVOU ZELENÍ

BAROKNÍ SOCHA DIANY A TO, CO Z NÍ ZBYLO NA OBECNÍ SKLÁDCE

Svého rozkvětu se dočkala zahrada i park i v devatenáctém století, kdy za její podobu zodpovídal Andreas Birnbaum, rodák z Hainspachu, který se ve službách Johanna Salm Reifferscheidta proslavil po celé Evropě (jak se dodnes můžeme přesvědčit na stránkách dobového vídeňského či pařížského tisku). V tomto období dochází nejen k výstavbě nových zámeckých skleníků či rozšíření oranžerie ale i k úpravám zámeckého parku. Ten má v této době již podobu anglického parku. Nutno dodat, že již Leopold Anton svojí koncepcí barokní krajinné scenérie doplněné o aleje, kaple či altány volně stojící v krajině předznamenal budoucí vývoj celého areálu, který volně splýval s okolní přírodou. Anglický romantický park zcela opouštěl barokní symetrii a snové nálady hledal především v křivkách cestní sítě a malebných zákoutích kolem starých stromů. Dvacáté století pak znamená postupnou degradaci parku i zahrady. Tato devastace vyvrcholila koncem století, kdy byl park takřka celý pohlcen náletovou zelení a park postupně propadl těmto dřevinám nulové druhotné i estetické hodnoty.

V tomto stavu zámecký areál převzal nový majitel, spolek VIA TEMPORA NOVA, který se snaží pomocí dotačních titulů z fondů EU navrátit místu jeho původní účel a význam. Celý novodobý koncept se tak snaží formou vhodných reminiscencí nejen navrátit parku jeho původní podobu, ale akceptovat i jeho postupný vývoj, a především neustrnout v muzeálním kliše a využít tristního stavu parku z konce dvacátého století k jeho novému oživení pomocí aktuálních výrazových forem. Park tak bude procházet dalším vývojem, neboť je to živý organismus, stále se vyvíjející a mající svým návštěvníkům co nabídnout.

